
Uitbundige zang vult de winderige lentelucht. Ergens, bijna onvindbaar voor het blote oog, moet een stipje zweven in een soort zigzagdans: verantwoordelijk voor een waterval van welluidende fluittonen. De wind voert ze mee over de nu nog dorre, kleurarme heidestruiken. Mijn ogen tranen van het turen in de felblauwe lucht en van de tegenwind. Daar! Ogenschijnlijk wanhopig fladderend, hangt daar een onmiskenbare Boomleeuwerik. Niet herkenbaar door mijn kijker. Maar wel door zijn met geen andere soort te verwarren liedje: lu-lu-luà.

Carel de Vink

Het hoogste lied

De hele winter hebben we het moeten doen met de altijdzangers: Roodborst, Turkse tortel, Houtduif en Spreeuw. Op sommige dagen voegen Heggenmus en Winterkoning zich daarbij. En menigmaal fluistert op een beschut plekje een Merel een soort vooroefening van zijn lied. Bij zonnig weer komt een Koolmees even in lentestemming. En iedere winter hoor ik ook minstens eenmaal de Zanglijster zingen, soms de Grote lijster. En verder natuurlijk de groepszang van Koperwiek, Putter en Sijs. Maar in de loop van het nieuwe jaar neemt het aantal zangers toe: Vink, Groenling, Goudvink, de eerste Tjiftjaf. Tegen de tijd dat die laatste zich laat horen, zijn de Merels al aardig op dreef en hoort de Zanglijster bij het Gooise lijstje dagelijkse zangers. Evenals de Veldleeuwerik op de hei en het Goudhaantje, met zijn ijle toontjes, in het naaldbos. Wat daarbij opvalt, is dat de zangers steeds nadrukkelijker kiezen voor hoge posities. De fluistermerel uit de decemberhulst zit nu op de nok van het dak. De Heggenmus die eerder schuifelend over de grond een haastig riedeltje zong, zit nu in de top van een tuinconifeer. In het rietland klimt een Rietgors naar de hoogste pluim en zingt er over zijn verloren "shilling". De Grote Lijster

zoekt de hoogste boomtop van de bosrand. En een aantal soorten kiest ervoor om boven de hoogste zitplaatsen uit te stijgen. Boven de hei cirkelen Veld- en Boomleeuwerik. Een Graspieper klimt langs een onzichtbaar trappetje omhoog. De Boompieper lanceert zichzelf in een soort raketvlucht vanaf zijn hoge zangpost en jubelt zijn persoonlijke tophit. Boven parken is het de Groenling die zijn trillers in een soort vlindervlucht extra draagkracht bezorgt. In de avondschemering sijrt een enkele Houtsnip zijn monotone liedje boven de boomtoppen. Eentonig, maar genoeg om de vogelliefhebber in verrukking te brengen: waar hoor je deze soort nog in onze regio? Het is boffen als je er weer eens eentje treft! Tegen de tijd dat de zomersoorten zijn teruggekeerd, klinken er liedjes op alle niveaus. Leeuweriken (zoals de bij ons helaas verdwenen Kuifleeuwerik) zingen ook wel graag zittend op een pol of stronk op de grond. Iets hoger zitten de Tuinfluiters, goed verborgen in het struikgewas, zelden hoger dan anderhalve meter. Ook Braamsluipers zingen graag vanaf een verborgen, lage plek. In moerasland geldt dat voor de Snor, Sprinkhaanzanger en Bosrietzanger. Winterkoninkjes zingen vanaf de grond tot een hoogte van een meter of

acht, vaak goed zichtbaar. Heggenmus, Merel en Spreeuw komen zelden hoger dan 10 meter zingen. Dat geldt ook voor de Gekraagde roodstaart. Een Rietgors klimt niet hoger dan anderhalf tot twee meter. Een Grasmus heeft voorkeur voor een uitsteeksel op een hoogte van 3 tot 8 meter. Deze soort voegt daar al zingend van tijd tot tijd een extra hoogte van een drietal meters, vliegend aan toe. Net als de al genoemde Boompieper, die er een meter of vijf van maakt. Wetlandsoorten als Rietzanger en Blauwborst stijgen ook geregeld omhoog, maar starten vanuit een lagere begroeiing. Hun muzikale luchtdans beperkt zich tot zo'n drie meter boven de bodem. Fitis, Tjiftjaf en Zwartkop passen hun hoogte aan bij de beschikbare bomen en struiken. Dat geldt ook voor Mezen, Duiven en vinkachtigen. Kwikstaarten en de Zwarte roodstaart maken graag gebruik van menselijke constructies als zangpodium. Daarbij kent de Zwarte roodstaart geen hoogtevrees: ook een hijskraan van enkele tientallen meters of een toren(flat) of schoorsteen van nog grotere hoogte zijn vaak favoriet. Onderzoekers melden dat iedere soort daarbij de hoogte weet te vinden die zijn zang optimaal laat klinken. De zang van

een Merel draagt kennelijk verder bij een hoogte van 6 tot 10 meter boven de grond, terwijl de ijle zang van Zwarte roodstaart en Veldleeuwerik beter tot zijn recht komt vanaf grotere hoogten. Dat vogels daarbij opportunisten zijn, bleek mij meermalen duidelijk. Aan de kust trof ik ooit dagenlang een zingende Zwarte roodstaart aan, die een laag dak koos als vaste zangplek. Het flatgebouw dat hij versmaadde, werkte als klankbord. De zee-wind droeg zijn liedje tot over een afstand van 200 meter Egmond aan Zee in. Een ander staaltje: zowel Zomertortel als Boomleeuwerik zingen graag vanaf de bovendraad van hoogspanningsleidingen, ver verheven boven sparrenbos en zandverstuiving. En menig Gras-

mus geniet van de bovenleiding van het NS-netwerk. In een volstrekt ongewoon biotoop nabij Bunnik in de provincie Utrecht trof ik enkele jaren achtereenvolgende jaren een zingende roodborstapuit op een met bramen overwoekerde bunker. En wie de trein wel eens neemt, kent de geluidsversterkende werking van overkappingen op stations: Spreeuw, Merel, verwilderde Duif, maar ook de doodgewone Mus kruipen in de hoge nok van Amsterdam CS en zingen daar het hoogste lied!

Leestip: Veel meer over zang, geluid en gewoontes van onze vogels vind je in de klassieker "Vogelzang" van Jac. P. Thijsse.

Koperwiek

Illustratie: Rein Shuurman